

Adventscyclus 2021: Verlangen en verwachten

(1) Vol van verlangen

Lezing

Telkens kwamen alle tollenaars en zondaars naar Jezus luisteren. De Farizeeën en Schriftgeleerden spraken daar schande van en zeiden: 'Die man ontvangt zondaars en eet met hen.'

(...)

Jezus sprak: Een mens heeft twee zonen. De jongste zegt tegen zijn vader: 'Vader, geef mij het levensdeel dat mij toekomt.' En hij verdeelt het vermogen onder hen.

Niet lang daarna vertrekt de jongste zoon met al zijn goed naar een ver land, waar hij het verkwist in een leven zonder verbinding. Wanneer hij alles heeft opgemaakt, wordt het land getroffen door een zware hongersnood en hij begint gebrek te lijden.

En hij gaat uit en voegt zich bij één van de inwoners van dat land; die stuurt hem het veld in om de varkens te hoeden. En hij begeert zijn buik te vullen met de draf die de varkens eten, en niemand geeft hem wat. Dan komt hij tot zichzelf en zegt: "Zoveel dagloners van mijn vader hebben brood in overvloed en ik verga hier van de honger! Ik zal opstaan en uitgaan naar mijn vader. Ik zal hem zeggen: "Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en uw aangezicht; ik ben niet meer waard om uw zoon te heten, maak mij als één van uw huurlingen."

En hij staat op en gaat tot zijn vader. Maar terwijl hij nog ver is, ziet zijn vader hem en wordt in zijn ingewand ontstoken. Snel loopt hij op hem toe valt hem om de hals en kust hem.

(Vervolg van de parabel, niet gelezen:)

"Vader", zegt de zoon tegen hem, ik heb gezondigd tegen de hemel en uw aangezicht niet langer ben ik waardig dat ik uw zoon genoemd word ...

Maar de vader zegt tegen zijn slaven: "Haal vlug het mooiste kleed en trek ze hem aan, doe een ring aan zijn vinger en schoenen aan zijn voeten. Haal het gemeste kalf en slacht het; laten we eten en vrolijk zijn, want mijn zoon was dood en is weer levend geworden. Hij was verloren en is teruggevonden."

En het feest begint.

Maar zijn oudste zoon is nog op het land. Wanneer hij naar huis komt, hoort hij muziek en dans.

Hij roept één van de knechten en vraagt wat er te doen is. Die antwoordt: 'Uw broer is thuisgekomen en uw vader heeft het gemeste kalf laten slachten omdat hij hem gezond en wel terug heeft.'

Dan wordt hij kwaad en wil niet ingaan. Maar zijn vader gaat uit en probeert hem tot andere gedachten te brengen. Maar hij geeft zijn vader ten antwoord: 'Al zovele jaren heb ik voor u geslaafd en nooit heb ik een gebod van u overtreden, maar mij hebt ge nog nooit een bokje gegeven om met mijn vrienden feest te vieren. Maar nu die zoon van u is thuisgekomen, die uw vermogen verslonden heeft met hoeren, hebt ge voor hem het gemeste kalf geslacht.'

Maar hij zegt: 'Kind, jij bent altijd bij mij, en alles wat ik heb is van jou. We moeten feestvieren en blij zijn want die broer van je was dood en is weer levend geworden hij was verloren en is teruggevonden.'

Lc 15,1-2.11-32

Overweging

Beste vrienden,

Toen Bieke Vandekerckhove als 19-jarige studente psychologie van de dokters te horen kreeg dat ze leed aan de dodelijke spierziekte ALS stortte haar levensperspectief in elkaar. Geheel tegen haar eigen vertrouwde aard in, zo schrijft ze in haar boek 'De smaak van stilte', wilde iets in haar de stilte in, ook al begreep ze zelf niet waarom. Zo kwam ze voor een tijd

terecht in het Benedictinessen-klooster Lioba in Egmond, waar ze af en toe een gesprek had met Karin Lelyveld, een moniale die ze had leren kennen in West Vleteren. Bij de aanvang van deze gesprekken stelde Karin aan Bieke telkens de vraag: **“Wat is je verlangen?”**

“Het choqueeerde me”, schrijft Bieke, “ik begreep er niets van. Hoe kwam ze erbij? Hoe durfde ze? Alsof je nog iets te verlangen hebt, als alles je ontnomen wordt!” Had Bieke nog iets om naar uit te zien, na een fatale diagnose die haar elk toekomstperspectief ontnam?

Wat is een mens zonder verlangen? Is verlangen niet wat ons in beweging zet, wat ons drijft en richt op de toekomst? Zonder verlangen valt de dynamiek van ons bestaan stil, verdwijnt de spanningsboog van het leven, de boog die verleden verbindt heden en toekomst. Wanneer elk verlangen in ons zou zijn gedooft, rest alleen nog maar de dood.

Maar wat heet verlangen? Wanneer je het woordenboek erop naslaat kom je terecht in een heel breed en onoverzichtelijk betekenisveld. Dat gaat dan van ‘aandrift, begeerte en sterke behoefte’ over ‘willen, wensen en eisen’ tot ‘dromen, uitzien naar, hunkeren en hopen’. Deze complexiteit van het menselijk verlangen zet ons ook op het spoor van de ambiguïteit of dubbelzinnigheid ervan.

Want is het niet zo dat we onszelf vaak ervaren als de speelbal van onze eigen verlangens? Nauwelijks is een verlangen gestild, of er daagt aan de horizon reeds een nieuw verlangen op. Soms lijken onze verlangens ons vooral te verdelen of zelfs te verscheuren. Het voor de mens zo wezenlijke verlangen wordt bron van frustratie en innerlijke onrust, **dat** lijkt wel de fundamentele paradox van ons bestaan. Is de Tantalus in de Magdalenakerk niet het beeld van de mens die wordt gekweld en zelfs geboeid door zijn eigen verlangens?

Er is het onmogelijke verlangen, dat zich richt op wat onbereikbaar is of blijkt te zijn. Er is het onbewuste of onderdrukte verlangen dat ons vervreemdt van onszelf en ons hindert in onze ontwikkeling. Er is het aangeprete verlangen of de gecreëerde behoefte, je weet wel: het pakje dat morgen al moet toekomen. Er is het illusoire verlangen, dat berust onwetendheid, valse informatie of zelfbedrog. Er is het miskende of genegeerde verlangen, dat mensen klein houdt. Er is het onbestemde verlangen dat niet weet waarop het zich moet richten om het eigen onbehagen op te heffen...

Gisteren is de eerste van de 27 vluchtelingen geïdentificeerd die deze week verdronken bij een poging om de UK te bereiken via een oversteek van wat misleidend ‘het Kanaal’ wordt genoemd. Het is wreed als een drenkeling een gezicht krijgt. De naam van de 24-jarige Koerdische vrouw is Maryam (Maria dus, hoe frappant in deze adventstijd) Nuri Mohamed Amin. Ze stuurde haar verloofde, die reeds in de UK verbleef, een laatste berichtje toen de rubberboot begon te zinken, en verzekerde hem dat ze wel gered zouden worden. Leest dit niet als een diep-tragisch verhaal van een onvervuld verlangen naar een beter leven, een menswaardig bestaan?

Het hoeft ons niet te verbazen dat de grote religieuze tradities in hun verhalen antwoorden hebben gezocht op de vraag hoe we met de ambiguïteit en het paradoxale karakter van het menselijke verlangen kunnen omgaan. In deze context kan het voor ons verfrissend zijn om het ons zo bekende verhaal van Lucas over de Vader met zijn twee zonen te herlezen als een parabel van het menselijke verlangen.

Ongegeneerd vraagt de jongste zoon aan zijn Vader zijn 'levensdeel', om als gelukszoeker te vertrekken naar een ver land. Het is opvallend dat de Vader zich daar helemaal niet tegen verzet: de zoon eist en krijgt de ruimte om zijn verlangen te volgen en een eigen bestaan uit te bouwen. Maar al snel blijkt dat de zoon zijn levensdeel verspilt, door tomeloos zijn op hol geslagen verlangens na te lopen. Hij leidt een 'leven zonder verbinding' (zoön asotos), zo zegt de Griekse tekst en belandt daarmee op een 'dood spoor'. Er was zelfs niemand die hem de schillen te eten gaf van de varkens die hij moest hoeden. Als beeld van eenzaamheid kan dit tellen... Dit dieptepunt brengt hem tot inzicht en wekt in hem het verlangen om terug te keren en zich opnieuw te verbinden met zijn Vader, al is zijn zelfwaarde gevoel zwaar aangetast.

De oudste zoon is nooit zijn eigen weg gegaan, heeft nooit zijn eigen verlangen gevolgd. Zijn reactie op de houding van de Vader bij de terugkeer van zijn broer ('die zoon van jou', zegt hij) geeft een verkrampde indruk. De relatie met zijn Vader blijkt diep getroebleerd: "Al die jaren heb ik voor u gewerkt als een slaaf en nooit heb ik een gebod van u overtreden." Hij beschuldigt er zelfs zijn Vader van hem nooit een bokje te hebben gegeven om feest te vieren met zijn vrienden. Als beeld van eenzaamheid kan dit tellen... Blijkbaar heeft hij steeds zijn eigen verlangens onderdrukt, want waarom heeft hij het zijn Vader dan niet gewoon gevraagd? Vanuit zijn gefrustreerde verlangen voelt de oudste zoon zich onrechtvaardig behandeld en reageert hij jaloers op de vergevingsgezinde houding van de Vader.

Maar de Vader veroordeelt ook zijn oudste zoon niet en zijn reactie op de beschuldiging is grensverleggend. Hij spreekt hem aan met het liefdevolle 'mijn kind', - 'teknon' in het Grieks -, dat wil zeggen: 'jij komt toch voort uit mij, wij zijn één, ten diepste verbonden, en dus is alles wat ik heb toch ook van jou.' Hiermee doorbreekt Jezus in deze schitterende parabel het gangbare godsbeeld van zijn tijd en pleit hij voor een compleet andere benadering van de godsverbondenheid. Want uiteindelijk draait de parabel in de eerste plaats om het diepste verlangen van de Vader, God zelf dus. De twee delen van de parabel eindigen immers telkens met een uitroep van de Vader: "Er moet feest zijn, want mijn zoon, jouw broer, was dood en is weer levend geworden, hij was verloren en is teruggevonden." De glorie van God is de levende mens.

Dit is een God die de mens erkent als een wezen van verlangen, die ons de ruimte geeft om ons eigen verlangen te volgen, onze weg te zoeken, te verliezen en te vinden, die ons de tijd gunt om tot onderscheid en inzicht te komen over wat de moeite waard is om ons verlangen op te richten, en die vooral hoopt dat we uiteindelijk de weg naar het leven vinden.

"Wat is je verlangen?" Deze vraag valt niet te beantwoorden zonder op weg te gaan en doorheen de wisselvalligheden van het leven, het wel en wee, de soms diepe tragedie van ons bestaan, met vallen en opstaan te leren onderscheiden wat ons echt leven schenkt. Dat het zo moge zijn.

Jan De Vriese
De Lier, Brugge, 28 november 2021